

PRÍPRAVA NA POVOLANIE A MOŽNOSTI UPLATNENIA SA NA TRHU PRÁCE

Matulčíková Marta

Ekonomická univerzita Bratislava – Výskumný ústav národohospodársky

Prosperity of economy in the future will be affected primarily by the fact how countries will be able to cope with fast changes on markets, in science, technique and technology and organisations. Change as a permanent process will become a core problem in the future as a change is a fundamental attribute of social, economic, political and other contexts from which education and training also result affecting them in return. That also means that principal development trend issues in the field of further professional training can not be treated in a relative isolation as it was the case in the past, but they have to be seen within broadly applied national and international changes and needs of training system reforms characterised by terms such as “life-long learning“, “learning society“, “learning organisation“, etc. It is therefore clear that training of adults, so inevitable currently for being successful in demanding market which is under the permanent change, and can not be understood in isolation but as a part of the overall system labelled as a life-long learning. The role of life-long learning is to meet training needs by creating training opportunities for anybody at any age. It has to be built up as an open system in which the following elements are linked together:

- ❖ school sub-system as a relatively independent, however structured as an open system of education providing the basis for any further training or education and securing certain level of education; and*
- ❖ sub-system of further education which is to provide an optimal harmony between outcomes of school education and professional needs and individual interests of those involved.*

Following is, therefore, included in further education:

- * education, through which those who are involved will prepare for acquiring certain level of education, if there was no chance to do it before;*
- * professional education enabling those who are involved to extend, deepen and renew their knowledge, skills, competencies and acquire habits, and/or to re-train;*
- * education or training deepening culture, meeting interests and enabling being involved actively into the life of civil society.*

Content of education within the Life-Long Learning System has to be underpinned by objectives of national economy stated clearly and should result from the needs of further economic development and has to be adjustable to training needs of changing labour market.

Príprava a vstup do informačnej spoločnosti kladie vysoké nároky práve na možnosti uplatnenia sa vo svete práce. Nie je možné podceňovať fakt, že tvrdé požiadavky na schopnosti a kvalifikáciu môžu spôsobiť vyradenie z pracovného trhu. Na túto skutočnosť je potrebné pripraviť sa prispôbením sa požiadavkám pre výkon práce. Vyžaduje si to upraviť i proces prípravy na povolanie, aby absolvent po skončení bol schopný vyhovieť náročným kritériám zamestnávateľov. Rovnako je nutné, aby aj obyvateľstvo, ktoré už dávno opustilo školu malo možnosť trvalého zdokonaľovania sa a rozširovania poznatkov vzhľadom na súčasné národohospodárske potreby. Celoživotné vzdelávanie sa stáva podporným nástrojom spoločenského rozvoja umožňujúcim ťažiť z ekonomických a spoločenských výhod, ktoré prináša meniac sa doba otvárajúca priestor pre nové druhy pracovných miest a zároveň analyzovať a zmiernovať rôzne nepriaznivé javy dneška prejavujúce sa nezamestnanosťou, často vedúcou k izolácií, k morálnym a etickým problémom. Riešenie problémov disproporcií na trhu práce ako aj úlohy vzdelávacieho procesu ako celoživotného systému sú v centre pozornosti mnohých inštitúcií a predmetom mnohých štúdií. Úlohy a význam ďalšieho vzdelávania vo väzbe na uplatniteľnosť sa na trhu práce v súčasných spoločensko-ekonomických podmienkach je predmetom výskumného zamerania časti kolektívu Výskumného ústavu národohospodárskeho Ekonomickej univerzity.

Prosperita hospodárstva v budúcnosti bude ovplyvňovaná predovšetkým tým, ako budú krajiny schopné vysporiadávať sa s rýchlymi zmenami na trhoch, vo vede, technike, technológiách a organizáciách. Ústredným problémom budúcnosti je *zmena*, ako trvalý proces, lebo zmena je základným atribútom spoločenských, ekonomických, politických, sociálnych a iných kontextov, z ktorých vychádza i vzdelávanie a ktoré ich potom opätovne ovplyvňuje. Znamená to tiež, že k zásadným otázkam vývojových trendov v oblasti ďalšieho profesijného vzdelávania nemožno pristupovať ako k relatívne izolovanému javu ako to bolo v minulosti, ale v zmysle široko uplatňovaných národných a medzinárodných zmien a potrieb reformy vzdelávacích systémov, charakterizovaných pojmami "celoživotné učenie, učiaca sa spoločnosť, učiaca sa organizácia a pod." Je teda jednoznačné, že vzdelávanie dospelých v súčasnosti tak nevyhnutné pre uplatnenie sa na náročnom a neustále sa meniacom trhu práce nemožno chápať izolovane ale ako súčasť celého systému vzdelávania označovaného celoživotným vzdelávaním. Úlohou celoživotného vzdelávania je uspokojovanie vzdelávacích potrieb vytváraním vzdelávacích možností pre každého v každom veku jeho života. Musí byť vybudované ako otvorený systém, v ktorom na seba organicky nadväzujú:

- školský subsystém ako relatívne samostatný, ale musí byť štruktúrovaný ako otvorený systém vzdelávania, ktorý vytvára základ akéhokoľvek vzdelávania a poskytuje určitý stupeň vzdelania;
- a subsystém ďalšieho vzdelávania, ktorý musí optimálne zladiť výsledky školského vzdelávania s profesijnými potrebami a individuálnymi záujmami účastníkov.

Ďalšie vzdelávanie potom v sebe zahŕňa:

- *vzdelávanie*, ktorým sa jeho účastník bude pripravovať na získanie stupňa vzdelania, ak ho nemohol získať skôr,
- *profesijné vzdelávanie*, ktoré umožní účastníkom rozširovať, prehĺbovať a obnovovať si vedomosti, zručnosti, spôsobilosti a získavať návyky, prípadne sa rekvalifikovať
- *vzdelávanie*, ktoré umožní účastníkovi rozvinúť jeho kultúrnu vzdelanosť, uspokojiť jeho záujmy a zapojiť sa aktívne do života občianskej spoločnosti.

Obsah vzdelávania v systéme celoživotného vzdelávania sa musí opierať o jasne určené národohospodárske ciele a vychádzať z potrieb ďalšieho ekonomického rozvoja a musí byť prispôsobivý vzdelávacím potrebám premenlivého trhu práce.

V nových podmienkach budú úspešné tie krajiny, ktoré dokážu využívať znalosti a informácie a ktoré investujú do vzdelania mladej generácie, pretože život človeka má dve rozhodujúce obdobia a to obdobie prípravy a získavania poznatkov a obdobie, kedy využíva tieto poznatky a predpoklady pre tvorbu spoločenských hodnôt. I keď sa presadzuje myšlienka celoživotného vzdelávania a výrazne sa pociťuje potreba trvalého štúdia, predsa rozhodujúce poznatky a základy pre ďalšie vzdelávanie sa vytvárajú v mladosti, ktoré sa potom ďalej v živote teoreticky dopĺňajú a obohacujú praktickými skúsenosťami. Predpokladom však je, aby obdobie štúdia a získavania poznatkov bolo nahradené pracovným výkonom a nie ako je to v podmienkach Slovenskej republiky bežné, že štúdium vystrieda nezamestnanosť a už dnes možno pozorovať, že sa nám vytvára skupinka ľudí, ktorá ešte nikdy nepracovala a jej vek sa pohybuje do 29 rokov. Nevytvorenie predpokladov pre pracovné uplatnenie generácie nastupujúcej do pracovného života vytvára zárodky tak spoločenskej ako aj ekonomickej krízy.

Poslaním a úlohou vzdelávania v súčasnej etape nie je ani tak rozhodujúca úzka špecializácia tak, ako sa to presadzovalo doteraz, ale významné sú hlavne všeobecné znalosti, návyky myslenia, schopnosti efektívne riešiť zložité problémy, umožňujúce pracovníkom rýchlo sa prispôbiť meniacim sa podmienkam hospodárskeho a spoločenského vývoja. Dôležitá nie je ani tak informácia nadobudnutá počas vzdelávacieho procesu, ako skôr návyky a schopnosti pracovať s ňou. Z minulosti kladený dôraz na množstvo faktov a informácií a ich mechanické používanie by mal byť nahradený maximálnym rozvojom tvorivosti, vynachádzavosti a individuality. Veď už dnes sme svedkami toho, že mnohé informácie sa menia tak rýchlo, že kým žiaci a študenti sa dostanú do praxe mnohé poznatky už nie sú aktuálne prípadne sú prehodnotené a platia v pozmenenej podobe. Znamená to, že je potrebné meniť štýl vzdelávania a práve ďalšie tisícročie by malo byť epochou premeny človeka, prepojenia vedy a techniky s tvorivosťou a fantáziou. Tak možno charakterizovať i základné nároky, ktoré trh práce kladie na pracovnú silu a ktoré zároveň si vyžadujú aj potreby vyváženého ekonomického vývoja. Vzdelanie sa stáva nielen jedným zo zdrojov ekonomického rastu ale investície do vzdelania sú často dnes ziskovejšie ako investície do fyzického kapitálu a je predpoklad, že táto tendencia bude naďalej pokračovať čoraz vo väčšom rozsahu. Najhlavnejším faktorom konkurencieschopnosti sa stáva ľudský potenciál a jeho vzdelanostná úroveň, čo si vyžaduje kvalitatívne zdokonaľovanie vzdelávania, tak jeho formy ako aj obsahu zodpovedajúceho potrebám tretieho tisícročia.

Literatúra:

1. Ďurďovičová, M.: Trh práce a riešenie jeho disproporcií prostredníctvom vzdelávania dospelých, Ekonóm 1998, Bratislava
2. Ďurďovičová, M.: Nezamestnanosť ako sociálno - ekonomický problém a možnosti jej znižovania celoživotným vzdelávaním, In: Ekonomický časopis, 1/1999, s. 107
3. Matulčíková - Ďurďovičová a kol.: Vzdelávanie dospelých – významná súčasť riešenia národohospodárskych problémov trhu práce, VÚNH EU, 1998, Bratislava,

Kontaktná adresa:

Ing. Marta Matulčíková, PhD.

Výskumný ústav národohospodársky Ekonomickej univerzity

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava

☎ 07 - 672 91 240 fax: 07 - 62 41 23 02

e-mail: durdovic@dec.euba.sk

Recenzoval: PhDr.Mgr.Ladislav Rýznar,Ph.D., Katedra veřejné správy, FES, UPa